

אלא להקל על קריעתו וסילוקו ללא מאמץ, ומשו"כ אין כאן חשש מחתך כלל.

ומשום כ"ז נראה דיש לסמוך ולהשתמש בבקבוקים אלו בשופי.

סט"ז דרך המקפיד על המדה הצריכה לו יש בו משום מחתך, ובאמת סברא פשוטה היא, וק"ו בני"ד דראיתי עפ"י הנסיון דעל הרוב נקרעת רצועה זו שלא במקום הסימון כלל וכנראה שאין תועלת החריץ ברצועה זו שיקרע במקום החריץ

סימן ל

הדלקת נורות לד (LED) בשבת ויו"ט

כבוד הרה"ג...

רב שלום עד בלי ירח.

קבלתי לנכון את הקונטרסים ששלח אלי, ואין אני מסכים אף לא למילה אחת שכתב. לענ"ד שגה בזה שגיאה גדולה ומסקנתו חמורה ביותר ויש בה מכשול לרבים באיסור דאורייתא רח"ל.

ולא נתקררה דעתו עד שקבע דכל האיסור אינו אלא משום עובדא דחול. ומלבד שמסקנה זו אין לה ידיים ורגליים והיא מוטעית מיסודה, חמורה היא מאד. דללא כל ספק יבואו לזלזל ולהדליק נורות אלה, דכמה נהגו להקל ולזלזל בעובדא דחול, וכל דבריו על רוממות קדושת השבת והחובה להחמיר בה לפנים משה"ד לא יעזרו למנוע פירצה חמורה בחומת קדושת השבת הנובעת מדבריו.

ולגופו של דברים. זה יותר ממאה שנים מאז התחילו לנצל את כח החשמל במאור ובתעשייה שגדולי ישראל דנו באיסור סגירת המעגל החשמלי, זה בכה וזה בכה. והאמת יורה דרכו דיש לפלפל ולפקפק בכל הדרכים והסברות שנאמרו בזה, וכמו שעשה מרן הגרש"ז אורבך במנח"ש שם. אך כל מי שירצה להקל בזה למעשה הוציא עצמו מן הכלל,

האריך כבודו בסברא, וכך הביא מרבנים שונים דבהדלקת נורות לד אין לא איסור תורה ולא איסור שבות אלא עובדין דחול בלבד. ויסוד דבריו עפ"י דברי האחרונים שכתבו דאיסור להדליק מכשיר חשמלי ולסגור מעגלים חשמליים משני טעמים: א. משום מוליד כמ"ש הבית יצחק (יו"ד השמטות סימן ל"א). ב. משום בונה כמ"ש החזו"א (סימן נ' אות ט). ובנורות אלה אין איסור מוליד משום דלא מצינו בחז"ל איסור מוליד ביצירת אור, דאטו אסור לפתוח חלון עמ"נ שיכנס אור השמש וכדו'. והביא גם מהגרש"ז א שכתב דאין להוסיף על תקנות חז"ל ולאסור את מה שלא אסרו הם.

ולגבי בונה כתב דאין נורות אלה דומות לנורות ליבון חשמליות ואין בהן זרימת חשמל ואין זה דומה לבנין, וגם כאן הביא את מה שפקפק הגרש"ז בדברי החזו"א.

וכאילו בת קול יצאה מן השמים שיש בזה חשש מלאכה דאורייתא.

ואני לכשעצמי נראה לי דיש בסגירת המעגל החשמלי בין לצורך מאור ובין לצרכים אחרים חשש מכה פטיש דאורייתא.

וזאת עפ"י המבואר בירושלמי שבת (מ"ד ע"א) "רבי יוחנן ור"ש בן לקיש עבדין הויי בהדא פירקא תלת שנין ופלוג, אפקון מיניה ארבעין חסר אחת תולדות על כל חדא וחדא, מן דאשכחון מיסמוך סמכון הא דלא אשכחון מסמוך עבדוניה משום מכה בפטיש".

וחידוש עצום למדנו מדברי הירושלמי. דבניגוד למקובל במושכל ראשון שחז"ל התבוננו בכל מעשה וענין אם יש בה צד דמיון לאחת מל"ט מלאכות, ואם מצאו בה צד דמיון לאחת המלאכות קבעו בה איסור כתולדה למלאכה זו. אלא חז"ל בראשית עיונם קבעו שמעשה זה יש בו חשיבות, תיקון וחידוש ומשו"כ מלאכה הוא, ורק אח"כ התבוננו לאיזו מל"ט הוא דומה, וקבעוהו תולדה למלאכה זו. ואם המעשה יש בו מלאכת מחשבת אף שלא מצאו בו צד דמיון למלאכה כלשהי קבעו שיש בו מכה בפטיש. ומלאכה זו דמכה בפטיש גדר כללי היא לכל מלאכה שיש בה חשיבות גדולה ותיקון ויצירה עד שבסברא ידענו דע"כ בכלל מלאכה הוא.

ואף שכל דרך זו מחודשת מאד מצינו לה בית אב אף בדברי הרמב"ם (הלכות שבת פ"י הי"ז) "המפיס שחין בשבת כדי להרחיב פי המכה כדרך שהרופאין עושין... הרי זה חייב משום מכה בפטיש שזו היא מלאכת הרופא".

ומבואר בלשונו דיש במפיס מורסה מלאכת מכה בפטיש משום "שזו היא מלאכת הרופאים" ולא כפי שכתבו התוס' (שבת ג' ע"א) מפני שיש בפתח זה להכניס ולהוציא, דכל שהיא מלאכת הרופאים ע"כ מלאכה חשובה היא מאין כמותה ומלאכת מחשבת היא, ומשו"כ יש בה מלאכת מכה בפטיש, וכבר העיר בדברי הרמב"ם באבן האזל שם, והארכתי בזה במק"א.

ואף שמפשטות הסוגיות בבבלי ובראשונים ופוסקים משמע דגדר מכה בפטיש גמר כלי הוא, אין הכרח מזה לדחות את המבואר בירושלמי, ואפשר דמלאכת מכב"פ תרוייהו אית בה ועיקרה מלאכת גמר והשלמה ופירשו חז"ל ברוחב דעתם דכל גמר כלי בכלל, משום חשיבות דגמר המלאכה, וכן כל דהוי מלאכת מחשבת מפני חשיבותו אף שאינו דומה לאחד מל"ט המלאכות, ודו"ק.

ונראה לענ"ד דכך גם לגבי סגירת המעגל החשמלי על כל צורותיה ואופניה, דלא כל ספק יש בה המצאה עצומה שאין כמותה תיקון וחשיבות להניע יסודות תבל דיש בה חשש מכה בפטיש, בין במפעיל כלים תעשייתיים עצומים ובין בסגירת מעגלים אלקטרוניים זעירים, וכך גם לגבי מנורת לד.

סוף דבר ברור ופשוט לענ"ד דיש להתייחס להדלקת נורות לד כאל מלאכה דאורייתא לכל דבר וענין וחלילה להקל בזה כלל וכלל.

ובך גם לגבי מה שהביא מכמה וכמה גדולי ספרד שהקילו לגבי הדלקת נורת חשמל ביו"ט, וצירף דעתם להקל בני"ד. נשתקע הדבר ולא ייאמר, דאף שכך כתבו בכמה ספרים (שו"ת מים חיים אור"ח סימן צ', שו"ת מצור דבש אור"ח סימן ח' ושו"ת שמש ומגן אור"ח סימן נ"ח וסימן צ"ח, וכ"ה

בשו"ת ערוך השלחן סימן ז', אין זה אלא טעות משום שלא ידעו כלל את מהות החשמל, וכתבו דאין זה אלא כמדליק קיסם מאש בוערת, ד"האש כבר נמצא בחוטים" ואין האדם אלא מגלה אותה ומעבירה ממקום למקום. ובאמת הדברים חסרי יסוד דאין כל אש בחוטים, אלא שזרימת האלקטרונים משתררת אנרגיה ופולטת חום ^{ואוצר החכמה} והחום גורם לאור.

ודבר תמור הוא לצטט מדברי הגדולים שבחלקם כתבו בעצמם שהם כותבים עפ"י אומדנא על אף חוסר ידיעתם את כל ענין החשמל, ומלבד שיש בזה מכשול בהלכה יש בזה ^{אח"ח 1234567} פגיעה בכבוד תורתם.

ובגוף השאלה אם יש בידנו להוסיף על מה שאסרו חז"ל משום מוליד, נראה דכיון

דכתב רש"י בביצה (כ"ג ע"א) "שהמוליד דבר חדש קרוב הוא לעושה מלאכה חדשה", אין זה כשאר השבותים שבהם אסרו מעשה מסויים מגזירה דכאן אסרו חז"ל את המוליד משום דהוי קרוב ^{למלאכה}, וא"כ יש בכלל איסור זה כל המוליד דבר חדש שיש בו חשיבות כיון דקרוב למלאכה הוא. ודו"ק בזה כי נכון ופשוט הוא.

יקבל נא דברי אלה כתוכחה מגולה ואהבה מסותרת, וחושש אני עליו שמא נודד הוא למרחקים שיש בהם סכנה גדולה, דאין לערער ולהרהר אחרי המוסכמות פן נהרוס את יסודות הבנין, ואנן כאצבע בקירא בסברא, ובפרט בהלכות שבת שכבר אמרו בהם חז"ל שהם כהררים התלויים בשערה (חגיגה י' ע"א).

הכו"ח באהבה וביראה
אשר ויים

אוצר החכמה

סימן לא

פתיחת דלת ע"י מערכת אלקטרונית בשבת

כבוד הרה"ג ר'... שליט"א
מרביץ תורה ומזכה רבים

שלום רב לאוהבי תורתך.

הנני למלאות בקשתו ולחוות דעתי בדבר שתי התשובות ששלח אלי בדבר השימוש בדלתות הננעלות ע"י כח מגנטי ודרך פתיחתן ע"י הקשת קוד מסויים במערכת חשמלית אלקטרונית. ועל אף שבהקשתו האדם גורם סגירת מעגל חשמלי כתבו שני הרבנים להקל לפי דברי החזו"א.

פעיל ובין כשהוא מנותק, וא"כ הרי זה דומה לכיסוי הכלים שאין בהם איסור ומותר לכתחלה לפותחן ולסוגרם.

אודה בפני מע"כ שנדהמתי ונחרדתי למקרא הדברים, דמלבד מה שעצם הדמיון אינו עולה יפה כלל, דהלא כל סברת החזו"א דיש מלאכת בונה בסגירת מעגל חשמלי מבוססת על סברתו "ובפתיחת החשמל שמכניסים הזרם בחוטי"ן חשיב לעולם כתקע... אבל תיקון צורה לגשם ונעשה עי"ז שימוש ודאי חשיב בונה". ובאגרת החזו"א שבשו"ת מנחת שלמה כתב דהכנסת החיים לחוטי"ן המתים הוי כבונה, עי"ש. הרי דעצם הכנסת הזרם החשמלי לחוטי המתכת "המתים" הרי היא מלאכת הבנין ולא הכשרת הכלי לפעולתו, ולא כתב החזו"א שיש צד בונה בהפעלת הכלי החשמלי והכשרתו לפעולה אלא בעצם זרימת החשמל בחוטים, וא"כ אין זה דומה כלל לכיסוי הכלים שהתיר המג"א.

אך יותר מזה יש לתמוה וכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה. והלא כל גדולי ישראל אסרו

כתב הרב... דכיון דהחזו"א (או"ח סימן נ' אות ט') נקט דאיסור השימוש בחשמל משום מלאכת בונה הוא וסגירת המעגל דינה כדין תוקע שחייב חטאת, ולגבי בנין בכלים כתב החזו"א שם לבאר את מש"כ המגן אברהם להתיר את השימוש בכיסויי כלים אף אלה שיש בהם חריצים (הברגה) דלא אסרו את הבנין בכלים אלא בחיבור חלקי הכלי שמכשיר את הכלי לשימוש, אבל הנחת מכסה ע"ג כלי אינה מכשירה את הכלי לשימוש דהלא כלי אטום וסגור אינו כלי ועיקר צורת הכלי כשהוא פתוח וע"כ דחיבור זה אינו בנין אלא שימוש, דהכלי משמש כשהוא פתוח או סגור וכל כה"ג אין איסור בחיבור חלקי הכלי. ולפי"ז טען הרב... שאין לאסור את השימוש בכלים חשמליים אלא בכלי שזרם החשמל מכשיר אותם לפעולתם ובהינתק הזרם הרי הם כאבן דומם ככל הכלים החשמליים, מאוורר, מזגן, מיקסר, פנס וכדו'. אבל במנעולים הנ"ל שהם חלק בלתי נפרד מן הדלת, הרי שהזרם החשמלי גורם לנעילתם ובהינתק הזרם הדלת נפתחת, ונמצא שהדלת משמשת בין כאשר הזרם

תקיעה כלל אלא הידוק בלבד דאף בכלים אחרים אין בו איסור דרבנן, בכיסוי כלים דהוי שימוש ולא בנין לא גזרו. ולפי"ז אין זה ענין כלל לני"ד דיש בו חשש דאורייתא ולשיטת אה"ח¹²³⁴⁵⁶⁷ החזו"א הוי כתוקע.

אך בעיקר נראה דאין אנו דנים על הדלת והמנעול אלא על סגירת המעגל החשמלי ועל חידוש זרימת החשמל שלדעת החזו"א יש בו בונה ופסיקת הזרם יש בו סותר ואין זה ענין כלל באיזה כלי וחפץ מדובר.

ומשום כ"ז אני אומר ישתקע הדבר ולא יאמר, ויש לנו להניח דכל חיבור זרם חשמל יש בו חשש דאורייתא אף שלא נדע בבירור מה שרש האיסור וגדרו, וכבר התרעם האחיעזר שם על עצם העיסוק בשאלה זו לאחר שכבר הכריעו כל גדולי ישראל שיש חשש דאורייתא בסגירת מעגל חשמלי.

(ומה שהביא האחיעזר מגדול אחד שכתב בקובץ בית ועד לחכמים להתיר את השימוש בחשמל ביו"ט, כונתו לבעל ערוך השלחן שאכן כתב כן והדברים נדפסו בשו"ת ערוך השלחן שנדפס לאחרונה בסימן ז' אך בעצמו התנצל שם בתשובתו וכתב שאינו יודע במהות ענין ה"עלעקטרי". ולפי הבנתו כתב דכיון שהחשמל נמצא בברזל אינו אלא כמדליק מנר לנר שמותר ביו"ט עי"ש. אך אין בדבריו ממש לפי ידיעתנו את טיב הכוח החשמלי וטבעו וז"פ).

כ"ז ברור ופשוט לענ"ד.

ביקרא דאורייתא
אשר ויים

את השימוש בחשמל שנים רבות לפני תקופתו של החזו"א, וטעמים שונים כתבו באיסורו. הבית יצחק (יו"ד ח"ב השמטות סימן ל"א) כתב לאסור משום מוליד דכשם שאסור להוליד ריח או להוציא אש מן האבנים וכתב רש"י בביצה (כ"ג ע"א) דהמוליד דבר חדש דומה לעושה מלאכה ע"ש, כך אסור להוליד כח חדש של חשמל.

רבים מן האחרונים נקטו דיש חשש מבעיר בסגירת מעגל חשמלי ואף אם אין אש בעין כיון שעצם זרימת האלקטרונים יוצרת חיכוך, תום, ואנרגיה דומה למבעיר, עיין אחיעזר ח"ג סימן ס', אמנם נראה מתשובתו שכונתו להדלקת נורת ליבון.

אני לכשעצמי נראה לי דהוי בכלל מכה בפטיש וכבר הארכתי במק"א לבאר את הנלענ"ד דכל מעשה שיש בו יצירה וחיידוש ומלאכה חשובה היא, יש בה חשש מכה בפטיש. וכך גם סגירת מעגל חשמלי כדי להשתמש בו, דמלאכה חשובה היא שאין ערוך לה וביסוד עניינה אומנות וחכמה גדולה, כך נלענ"ד. (עיין לעיל סימן ל').

ומ"מ פשוט וברור דאף שנחשוש להבנת החזו"א ונחמיר כשיטתו בהיותו עמוד התורה בדורות האחרונים, אך אין להקל כלל בהסתמך על ההנחה דכל איסור החשמל משום בונה הוא. וק"ו בן בנו של ק"ו שאין להקל בהסתמך על צירף של שתי סברות של החזו"א שבכל אחת מהן אפשר לפקפק ולפרש בדרך אחרת, דהלא גם בסברת החזו"א בהיתר כיסוי כלים יש לדון ובדברי האחרונים יש ביאורים אחרים לבאר את דברי המג"א, והנראה עיקר בדברי המג"א לענ"ד דכיון דכיסוי זה אין בו